

könyvtárosok, a másodlagos szolgáltatók és az elsődleges kiadók hagyományos készségeire. Új módszereket kell bevetniük ahhoz, hogy értő módon tudják kezelni a kutatók és gyakorlati szakemberek apró részleteket érintő, rendkívül összetett napi problémáit. Nem azoké a jövő, akik a kiberterben navigálnak, sem azoké, akik azt adatokkal megtöltik, hanem azoké, akik közreműködésükkel

segítenek értelmezni a rendelkezésre álló adatokat.

/REGAZZI, John: Beyond access and retrieval: the battle for mindshare. = Library Connect, 2. köt. 3. sz. 2004. p. 6–8./

(Hegyközi Ilona)

A JISC Folyamatos Hozzáférési és Digitális Megőrzési Stratégiája

A JISC (Joint Information Systems Committee) stratégiája és a hozzá kapcsolódó megvalósítási terv 2002-ben látott napvilágot. A stratégia a következő célok köré csoportosult:

1. A digitális megőrzés legjobb bevált gyakorlatát tükröző projektek és útmutatók azonosítása, a bevált gyakorlat és az útmutatók terjesztése. Ennek a legfontosabb eredménye a digitális anyagok megőrzésével kapcsolatos kézikönyv (Neil Beagrie–Maggie Jones: Preservation management of digital materials: A handbook. London, The British Library, 2001. <http://www.dpconline.org/graphics/handbook/>) létrejötte. Megszervezték a téma elektronikus vitafórumát is (Digital-Preservation Announcement and Information list, <http://www.jiscmail.ac.uk/lists/DIGITAL-PRESERVATION.html>).
2. Nemzetközi támogatás és közös finanszírozás megteremtése. Ennek legfőbb eredménye a Digitális Megőrzési Koalíció (<http://www.dpconline.org>) megszervezése 27 szervezet részvételével.
3. A brit felsőoktatás és továbbképzés számára hosszú távú megőrzési stratégia megalkotása. Ez a JISC Continuing Access and Digital Preservation Strategy (http://www.jisc.ac.uk/index.cfm?name=pres_continuing, a következőkben Stratégia.)

A Stratégia célja egyrészt, hogy a finanszírozókat meggyőzze a megvalósítás szükségességéről, másrészt a jövőbeni munka alapjául szolgál. A megvalósítási terv részleteket tartalmaz a megőrzendő anyagokról, a várható problémákról és azok megoldásáról, a finanszírozásról és az ütemezésről.

A JISC és a felsőoktatási intézmények felelőssége a megőrzésben és az arra gyakorolt hatása nagyon összetett. Ezek az intézmények közvetlenül

digitalizálnak anyagokat, vagy finanszírozzák a digitalizálást. Egyúttal kereskedelmi tartalmak licenczeit is megvásárolják, ráadásul függenek a mások (pl. a kormányzat, a kutatóhelyek, a British Library) által létrehozott és tárolt tartalomtól. A JISC szerepe ezért az volt, hogy az egész felsőoktatás nevében lépjen fel a licencmegállapodások megkötése érdekében, és a hosszú távú megőrzés területén együttműködést teremtsen.

A Stratégia és a megvalósítási terv számtalan témaköre közül kiemelhető:

- a dokumentumkezelés (records management) és a becslések fontossága;
- a kockázatok felmérése és a megvalósíthatósági tanulmányok;
- a JISC Információs Környezete (JISC Information Environment) megőrzési rétegének felvázolása, valamint az általános szolgáltatásokat és kutatásokat folytató Digitális Gondozási Központ (Curation Centre) szerepének meghatározása.

A dokumentumkezelés és a becslések fontossága

A Stratégiával szemben, amely a dokumentumkezelésnek kiemelt fontosságot tulajdonít, a brit felsőoktatás hagyományosan kevés figyelmet fordított a maga által létrehozott információk dokumentálására, ami különösen igaz a kisebb intézmények esetében. A JISC igyekezett megismertetni az intézmények felső vezetőit és döntéshozóit ezeknek az információknak a fogalmával, továbbá népszerűsítette holisztikus kezelésüket. Ezenkívül dokumentumkezelő eszközöket is kifejlesztettek. Sok intézményben nincs irattáros-dokumentátor vagy levéltáros szakember, illetve nincsenek tapasztalataik az elektronikus dokumentumkezelés területén, ezért a JISC képzéseket is beindított. A

JISC maga is megkezdte saját belső anyagainak dokumentálását.

A kockázatok felmérése és a megvalósíthatósági tanulmányok

Mivel a digitális megőrzés összetett tevékenység, amelynek nagy lehet a kockázata, a pilot projekteket és a prototípusokat részletes megvalósíthatósági és a hatókört felmérő (scoping) tanulmányok előzik meg. Eddig kilenc ilyen tanulmány látott napvilágot. Témáik között ott vannak az elektronikus folyóiratok, az e-printek, a World Wide Web dokumentumainak megőrzése, a fájlformátumok problémája, a jogi kérdések és a dokumentáció. Mindegyik tanulmány nyilvánosan elérhető.

A JISC Információs Környezete megőrzési rétegének felvázolása

A JISC szerint a Stratégia akkor érhető el legjobban, ha a digitális anyagok kezelésével kapcsolatos, széles körben elfogadott architektúrákat, szabványokat és gyakorlatot alakít ki, és elősegíti ezek átvételét. A JISC nagy részben kialakította az életciklusmodell stratégiáját, és részt vett az *Open Archival Information System* (OAIS) referenciamodelljének, valamint a RLG és az OCLC által készített, a digitális repozitóriumokkal kapcsolatos munkaanyag kidolgozásában. A JISC propagálja az OAIS referenciamodellben megfogalmazottak használatát. Mivel azonban a JISC nemcsak archívumokat működtet, a referenciamodellt némileg módosították.

Ebben a modellben a JISC három magas szakmai színvonalú elemet kíván biztosítani: az online tárolást, az anyagoknak harmadik fél által fenntartott, megbízható offline repertóriumokban való duplikált megőrzését, valamint a megőrzés tervezését. Ez a modell nagyban egyezik a JISC által már megva-

lósított archívumok gyakorlatával, és intézményi megállapodások alapjául is szolgálhat, valamint külső szolgáltatások igénybevételéhez is illeszthető, a nemzeti infrastruktúra részeként létrehozható közös szolgáltatásokat is tartalmazza. A JISC vizsgálja a Stanford Egyetemen kifejlesztett LOCKSS szoftver (<http://lockss.stanford.edu/>) felhasználásának lehetőségeit is.

A Stratégia amellett is érvel, hogy létrejöjjön a Gondozási Központ, amelynek a feladatai közé tartoznak az általános gondozási és megőrzési szolgáltatások, a kutatás és fejlesztés.

Eredmények

A Stratégia megvalósítására 6 millió GBP támogatási összeget sikerült összegyűjteni. A Gondozási Központ konzorciumi formában történő létrehozása már folyik. A dokumentumkezelés, különösen annak elektronikus változata a digitális források menedzselése életciklus jellegű megközelítésének része. A módszer részeként megvalósíthatósági tanulmányok készültek. A széles körű együttműködés jele a Digitális Megőrzési Koalíció létrejöttének támogatása és a munkájában való részvétel, a Gondozási Központ közös finanszírozása az e-science programmal, a JISC mellett a British Libraryt, a Skót Nemzeti Könyvtárat, Wales Nemzeti Könyvtárat, a Brit Nemzeti Levéltárat és a Wellcome Trust könyvtárat magába foglaló Web-archiválási Konzorcium (Web-Archiving Consortium), továbbá a JISC és a British Library közötti együttműködés kialakítása.

/BEAGRIE, Neil: The Continuing Access and Digital Preservation Strategy for the UK Joint Information Systems Committee (JISC). = D-Lib Magazine, 10. köt. 7–8. sz. 2004. <http://www.dlib.org/dlib/july04/beagrie/07beagrie.html/>

(Koltay Tibor)

Zenei információkeresés dallam alapján

Napjainkban igen nagy mennyiségű zenei anyaghoz férhetünk hozzá az interneten és a digitális könyvtárakon keresztül. A zenei információkeresés hagyományos útja mellett (kulcsszavas, tárgyszavas) az információs technológia jelenlegi szintje lehetővé teszi a zenei tartalom szerint történő ke-

resést. A tárgyi feltárást tehát zeneművek esetében is végezhetjük a valódi „szöveg”, azaz például a dallam alapján. Nagy szakmai kihívást jelent azonban a valóságos zenei információkon alapuló keresőrendszer kidolgozása.